

5. ПРАВА И СЛОБОДЕ ЧОВЕКА У УСТАВИМА ДРЖАВА XIX И XX ВЕКА

Врхунац у развоју људских права или, сликовито речено, њихов процват је наступио доношењем првих устава, а нарочито у XIX и XX веку, када је уставни процес завршен у већини модерних држава. У ствари, основни задатак устава је и био да разграничи сферу човекове слободе од државе и њене власти, тако да су ти први уставни и настали као акти сузбијања самовлашћа, ограничавања државне власти и гарантовања неприкосновених људских права и слобода. Но тај процес конституционализације људских права није био једноставан нити обележен само успонима, него и падовима који су били карактеристични и за сам развитак уставности. Зато је на почетку било и устава који се уопште нису бавили људским слободама и правима (нпр. Устав Шведске од 1809. год. и неких других земаља) или су им посвећивали малу пажњу – спорадично у оквиру других уставних питања или делова устава (нпр. Устав Шпаније од 1812. год. Устав Норвешке од 1814. год. или Холандије такође од 1814. год.). Но углавном је већина европских (па и светских) држава у XIX веку у својим уставима посветила пажњу овој материји и прокламовала основна људска права и слободе. Први озбиљан искорак у правцу потпуније обраде и систематизације људских права је учинио Белгијски устав од 1831. год. који је садржавао посебан одељак под називом: „Белгијанци и њихова права“ у коме је изразио либералистичку доктрину и концепцију о тим правима.

У корпусу права и слобода које овај Устав обухвата и систематизује у двадесет чланова уочавају се прво она уобичајена, лична (лична слобода, неповредивост стана, писма, имовине, слобода вероисповести и др.) а од политичких (слобода мишљења, штампе, окупљања и удруживања, право упућивања молбе државним органима) с тим да се помињу и нека права и слободе ван ових подела, као рецимо право на натурализацију, слободу наставе или употребу језика у Белгији која је факултативна. Поред овог Белгијског устава, и друге државе либерално-демократске оријентације тог времена у својим уставима гарантују и прокламују слободе и права (Француска 1848., Луксембург 1868., Бугарска 1879. год. итд. па и наша Србија почев од 1835. а нарочито 1869. и 1888. год.) Треба свакако истаћи да су у признавању људских права и слобода ови либерални уставни предњачили у односу на оне